

Seminarska biblioteka pravnog fakulteta

rec. 25 str.

XVI - 936

Dr. JOSIPA ŠILOVIĆA
ostavština

Zaštita ratne siročadi u Ugarskoj i u Austriji.

Izvješćuje

Dr. Josip Šilović,

predsjednik središnjega odbora za zaštitu porodica mobilizovanih i u ratu
poginulih vojnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

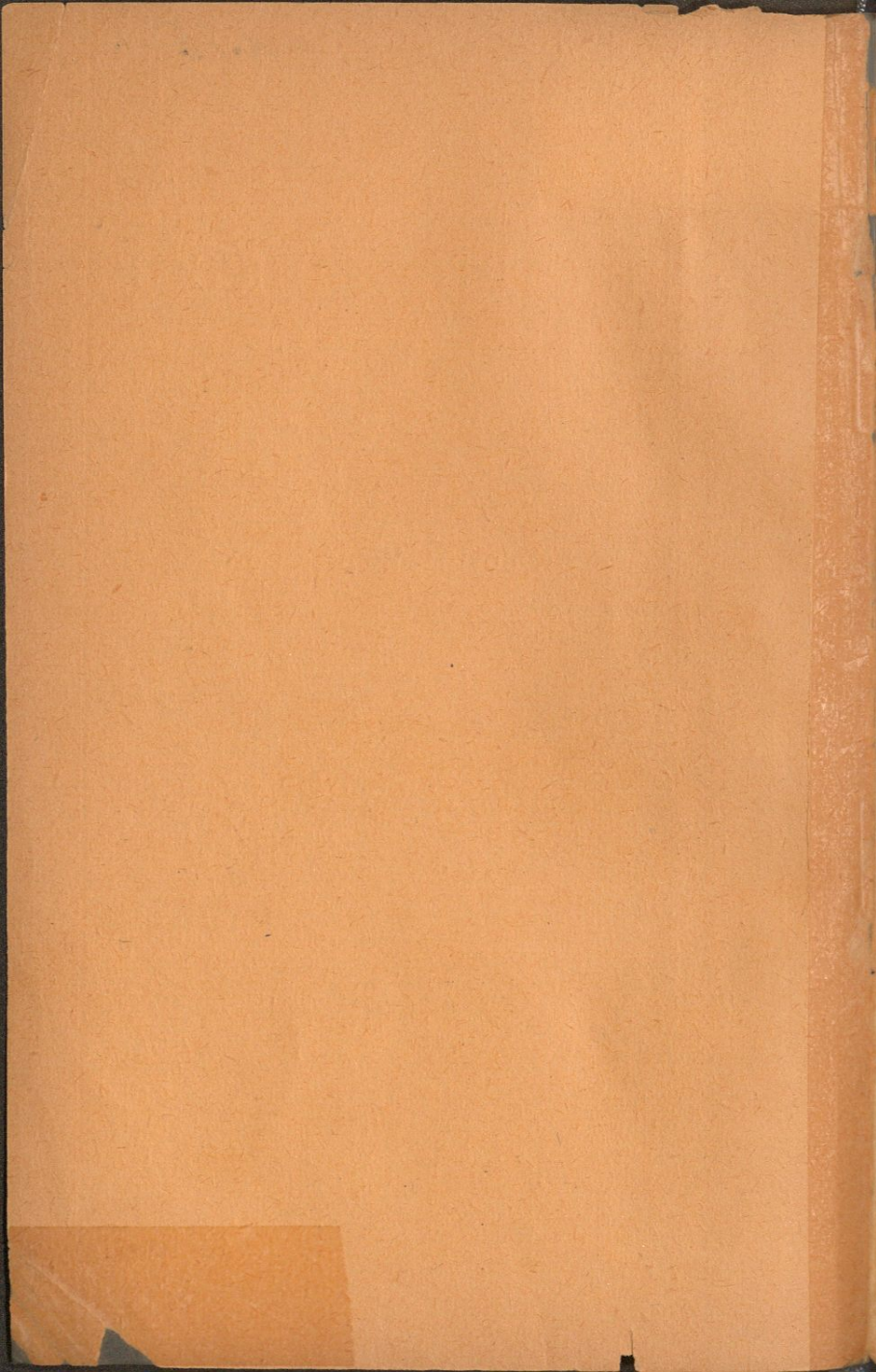
Cijena 1 kruna.

Prilog u korist siročadi u ratu poginulih hrvatskih junaka.

—————
Naklada piščeva.
—————

U Zagrebu 1916.

Tisak kr. zemaljske tiskare.

Zaštita ratne siročadi

u Ugarskoj i u Austriji.

Izvješćuje

Dr. Josip Šilović,

predsjednik središnjega odbora za zaštitu porodica mobilizovanih i u ratu
poginulih vojnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji.

Cijena 1 kruna.

J. 836 | 39

Prilog u korist siročadi u ratu poginulih hrvatskih junaka.

Naklada pišćeva.

U Zagrebu 1916.

Tisak kr. zemaljske tiskare.

I.

Zaštita ratne siročadi u Ugarskoj.

Ponajprije ću u glavnim crtama navesti normativne propise, koji se odnose na tu skrb.

Najvažnija je u tom pogledu naredba kr. ug. ministra nutarnjih posala od 20. studenoga 1914. br. 161.000 o povećanoj tutorstvenoj zaštiti mobilizovanih vojnika i njihove malodobne djece, koja određuje:

Čim sazna sirotinjska oblast (Waisenstuhl), da je poginuo vojnik, koji ima malodobne djece, dužan je imenovati joj tutora.

Gdje nema podesnoga individualnoga tutora, imenovat će joj zvaničnog tutora, koji će se pomoću svojih društvenih sveza i socijalne dobrotvornosti brinuti za budućnost djeteta na takav način, da mu osigura odgojem i naobrazbom čestit opstanak i napredak, te koji će obavljati ovu dobrovoljno preuzetu zadaću prožet dubokim uvjerenjem, da vrši zadaću uzdržanja naroda.

Prije svega mora ići za tim, da mu štićenik dobije od države uzgojni prinos, koji ga po zakonu ide.

Sirotinjska oblast dužna je bditi nad tim, da malodobnici iz toga uzgojnoga prinosa dobivaju

nužno uzdržavanje i liječničku pomoć, odnosno, da se barem onaj dio na njih troši, koji na njih otpada.

Sirotinjska oblast dužna je točno uputiti tutore o mirovinama, koje pripadaju materama i uzgojnim prinosima, koji pripadaju djeci i o sastavku odnosnih molba. Ona imade i u vlastitom djelokrugu sve učiniti, što je nužno, da siročad palih vojnika što prije dobije zakoniti uzgojni prinos.

Osim toga imadu sirotinjske oblasti daleko sežnih dužnosti s obzirom na osiguranje budućnosti ovih sirota, a u prvom redu imadu ići za tim, da društvo ovim sirotama posveti što veću i intenzivniju pažnju.

U tu svrhu valja od slučaja do slučaja pozvati plemenite obitelji, koje su kadre i voljne ovakovo siročje k sebi uzeti i uzdržavati, te prema njegovim sposobnostima uzgajati, a ako je osobito darovito, i naobraziti. Ne nadje li se takova porodica, ima se prema § 25. regulativa za zaštitu ostavljene djece 1/1903. odrediti, da se posve siromašno dijete makar i ne bilo ostavljeno, odpremi u dječje sklonište.

Nadje li se obitelj ili pojedinac, koji ne može djeteta primiti u svoju kuću, ali je voljan za nj plaćati, imade sirotinjska oblast to dijete predati u najbliže državno sklonište. Državno sklonište dužno je saopćiti takovome dobročinitelju, da je država voljna preuzeti takovo dijete u državno sklonište uz niže navedene uvjete, a njima da pripada pravo nadzirati odgoj i uzdržavanje djeteta.

Pristojbe te jesu:

za dijete do navršene godine dana 14 kruna;

za dijete od 1—7 godine K 8;

za dijete od 8—15 godine K 10.

Osim toga ima se svaki mjesec plaćati 6 kruna za odijelo, obuću, liječnički i administrativni nadzor. Ovih 6 kruna ne mora dobročinitelj plaćati, ako je jasno, da bi se dijete moralo bilo proglasiti ostavljenim, kad on ne bi bio preuzeo troškova njegovoga uzdržavanja.

Sirotinjske oblasti dužne su toplo se zauzeti kod karitativnih institucija, da u prvom redu uzmu pod svoju zaštitu djecu u boju palih ratnika i da im poslije dadu sva besplatna mjesta u svojim zavodima, u koliko imadu iste uvjete kao i druga djeca.

Budući da je adopcija u materijalnom i u moralnom pogledu za ratno siročje korisna, imadu sirotinjske oblasti nastojati izrabiti sadašnju vanrednu požrtvovnost publike, da se što više ratne siročadi adoptira. Takove molbe sastavlja ureda radi odvjetnik sirotinjske oblasti.

Ne može li se dijete u ratu poginulog vojnika na nijedan navedeni način opskrbiti, ima se otpremiti u najbliže državno sklonište. Sirotinjske oblasti dužne su na ovu djecu tako budno paziti, da nijedno ne propadne.

Opazi li sirotinjska oblast, da koje od ove djece u svojoj okolini propada ili da je izvrgnuto ćudorednoj pokvarenosti, imade smjesta učiniti nužne odredbe.

Tutori, koji bezdušno ili nemarno vrše svoju dužnost glede osobe ili imovine ratne sirote, imadu se odmah svrgnuti.

Za uspješan nadzor nad tutorima ratne siročadi imadu sirotinjske oblasti voditi točnu evidenciju glede svakoga djeteta, napose o njegovoj opskrbi, uzgoju te o odredbama, koje su učinjene, da se osiguraju interesi djeteta, o mjestu, gdje se dijete nalazi, i o osobi, koja ga lično nadgleda.

Sirotinjske oblasti dužne su budno bditi nad tim, da tutori redovno podnose svoje izvještaje o prilikama svojih štíćenika. Ovakav izvještaj ima da bude vjerna slika životnih prilika, opskrbe i odgoja djeteta.

Predsjednik sirotinjske oblasti ima se lično uvjeriti o tome, da li opskrba i odgoj ratne siročadi odgovaraju propisima ove naredbe.

Ovdje je u kratkim crtama dan okvir za rad sirotinjskih oblasti. Uoči bezbrojnih razlikosti života prepušta se sirotinjskim oblastima, da gledaju prema konkretnim prilikama polučiti svoju plemenitu svrhu. Ta plemenita svrha jest, da ratne sirote postanu bogoljubni, moralni i korisni građani domovine. U tu svrhu imadu polučiti naobrazbu prema svojim sposobnostima i imovinskim prilikama i steći sposobnost za privredu. Djeca se moraju priučavati, da marljivo uče i ustrajno rade. Na to se moraju, ako ustreba, i siliti. Odgoj svake ratne sirote, dakle i one, koja ima velik imetak, mora biti takav, da će u slučaju osiromašenja moći i znati pošteno si zaslužiti kruh.

Tutori su dužni vršiti svoje zvanje pomnjom marljivoga oca obitelji.

Sirotinjske će oblasti povećanom zaštitom ratne siročadi ne samo ispunjavati svoju plemenitu zadaću, nego i vršiti visoku misiju, jer će se boriti za to, da u boju pale junake zamjene snažni, marljivi i zadovoljni građani, što je u interesu razvoja naše zemlje.

O odredbama izdanim u interesu ratne siročadi i o njihovom uspjehu imadu sirotinjske oblasti podnositi ministru svaka tri mjeseca izvješće.

Naredba ministarstva od 30. ožujka 1915. br. 1106 o olakoćenju adopcije u slučajevima izazvanim ratom.

Ugovor o adopciji ratne sirote može nadtutorstvena oblast i ministar pravosudja odobriti i onda, ako mu manjka koja zakonita potreština. Ali taj ugovor mora da sadržaje odredbu, da se adopcijom preuzima zakonita dužnost oko uzdržavanja djeteta.

Naredba ministra pravosudja od 20. travnja 1915. br. 15.146 o časnom nazivanju onih, koji su umrli junačkom smrću za domovinu.

Kad je govor o njima, imadu sudske oblasti umjesto »umrli« vazda kazati »junačkom smrću za domovinu poginuli«.

Naredba ministarstva od 6. svibnja 1915. br. 1445 o iznimnim odredbama u ostavinskoj raspravi nakon u ratu poginulih vojnih osoba.

Vojne oblasti šalju ureda radi sastavljene autentične iskaze poginulih i umrlih vojnika i civilista, koji pripadaju vojsci i to putem ministra unutar njih posala voditeljima maticâ u svrhu unosa u matične knjige.

Voditelji maticâ imadu odmah o tom pismeno obavijestiti nadležnu općinu pokojnika. Time je ustanovljena smrt pokojnika.

Unutar 30 dana imade se o tom obavijestiti kotarski sud, koji je nadležan za ostavinsku raspravu.

Smrt se može ustanoviti i na osnovu listine poginulih, ako je identičnost osobe nedvojbeno određena.

Naredba ministra nutarnjih posala od 18. veljače 1916. o zemaljskoj organizaciji patronata kod sirotinjskih oblasti:

Časna je dužnost domovine, da se njene sirotinjske oblasti osobito brinu za ratnu siročad.

Za to trebaju sirotinjske oblasti društvene pomoći. Društvo je dužno ići na ruku tutorima i sirotinjskim oblastima u zaštiti ratnih sirota, a ono je to i kadro.

Samo na taj način dade se postići trajan individualan nadzor s obzirom na lične i imovinske prilike ratnih sirota. Tako će biti i sirotinjskim oblastima moguće u svakom pojedinom slučaju individualizovati.

Za to je potrebno, da se i društvo protegne u skrb za ratne sirote. Radi toga se uvodi patronat kod sirotinjskih oblasti, koji su već mnogi municipiji u vlastitom djelokrugu uveli.

Ovom institucijom ne dira se u prava i dužnosti tutora.

Patronova je zadaća, da bude na ruku tutoru, da mu olakša skrb za štíćenika.

Prema tome ne treba patrona onomu tutoru, koji je potpuno spreman, voljan i kadar vršiti tutorsko

zvanje. U svim drugim slučajevima bit će u interesu i samoga tutora, da mu patron pomaže.

Za orientaciju se navodi:

1. Za ratne sirote određuje sirotinjska oblast, ako je potrebno, patrona.

Patronima mogu biti samo oni, koji su sposobni za tutora; ali mogu biti i žene. Patron ne smije dobiti više ratnih sirota nego li ih može nadzirati brigom valjana kuće gospodara.

Za ratne sirote jedne porodice neka se postavi vazda jedan patron.

Nema li u jednoj općini dovoljno sposobnih patrona, mogu se uzeti iz susjedne općine.

2. Sirotinjska oblast ima kod imenovanja patrona, uzevši u obzir mjesne prilike, postupati prema ovim načelima:

Patronima imadu se imenovati samo takova lica, kod kojih je potpunoma zajamčeno, da će njihova briga biti u svakom pogledu korisna ratnoj siroti.

Predsjednik sirotinjske oblasti ima na predlog općinskoga polgavarstva ili sirotinjskoga oca popisati one osobe, koje drži shodnima za patronat, te koje su voljne tu zadaću na sebe preuzeti.

Prije imenovanja dužan je predsjednik predložene mu osobe predobiti za tu zadaću, predočivši im važnost njezinu i razložiti im djelokrug, prava i dužnosti patrona.

Kod designiranja ratne siročadi ima sirotinjska oblast uzeti u obzir želje patrona, te po mogućnosti ići za tim, da se imenuju patronima takove osobe, koje su blizu ratnoj siročadi.

Čim postane maloljetnik ratnom sirotom, ima općinsko poglavarstvo, a u gradovima sirotinjski otac odmah predložiti patrona.

3. Patronat traje tako dugo, dok ga ratno siročće treba. Zadaća je patronova u glavnome ova:

Proučavanje ličnih i materijalnih prilika ratne sirote. Davanje savjeta i zaštita u užem smislu riječi. Patronu je dužnost nastojati u ovom trojkom pravcu, da se uvjeri, da li tutor ratne sirote savjesno vrši sve dužnosti, koje mu zakon nalaže; zatim ima da se uvjeri o tome, da su točno izvršene sve odredbe sirotinjske oblasti, koje se tiču ličnih, odgojnih i imovinskih prilika šticićenika, te da li šticićenik dobiva uzgojni prinos, koji ga po zakonu ide.

Patron ima zakonitim zastupnicima ratne siročćadi ići na ruku u svem, što se tiče duševnih i materijalnih interesa šticićenika.

Konačno je dužan patron po svojim najboljim silama kao i po svojim svezama pomagati šticićeniku, da se što bolje izобрази u svome zvanju.

Patron neka vazda ima pred očima načelo, da ratno siročće nesmije uslijed junačke smrti svoga otcadoći u goripoložaj nego što je prije bilo.

Vrhovni princip sviju trebada je, da se ratno siročće po mogućnosti odgaja u vlastitoj porodici.

5. Patron izvješćuje sirotinjskoj oblasti, kadgod to smatra nuždnim.

6. Sirotinjska oblast ima za patrone sastaviti naputak, koji im valja uručiti zajedno sa dekretom o imenovanju.

Za patronat se imadu u prvom redu upotrebiti društva, koja se bave zaštitom djece.

Budući da se u Ugarskoj zaštita ratne siročadi naslanja na zaštitu ostavljene djece, dužnost mi je razložiti u kratko, kako je Ugarska provela zaštitu ostavljene djece.

Po zak. čl. VIII. i XXI. : 1901. ima u Ugarskoj ostavljeno dijete pravo, da ga uzdržaje država.

U ugarskom sustavu zaštite djece ne dijeli država milosti ostavljenom djetetu, već daje djetetu pravo na uzdržavanje.

Zato je svako državno dječje sklonište dužno, da primi svako ostavljeno dijete, bio razlog ostavljenosti koji mu drago i dogodila se ta ostavljenost ma gdje u zemlji.

»Ostavljenim« smatra se svako siromašno dijete ispod petnaest godina, za čije se uzdržavanje i odgoj njegovine brinu budi jer nemaju za to srestava, budi uslijed okoline djeteta, budi radi njegovih individualnih osebina. Prematome smatra se ostavljenim primjericе dijete siromašne neudate žene, dijete siromašne udove, dijete matere, koju je muž sramotno ostavio, dojenče, kojemu je mati umrla, a siromašni otac se za nj nemože brinuti, dijete, kojemu su roditelji nesposobni za rad ili bez posla, dijete zapušteno, pokvareno ili

kojem u prijetu pogibelj, da će se pokvariti, jer se njegovi za nj ne brinu ili ne mogu brinuti.

U raznim većim gradovima Ugarske ima 17 državnih dječjih skloništa, kojima su svima na čelu liječnici. To su moderne higijenske zgrade, kojima su vrata dan i noć otvorena za svako ostavljeno dijete.

Pratioca djeteta presluša odmah kod dolaska liječnik ravnatelj ili ravnateljev zamjenik, pak ako drži, da je nužno, da se dijete odmah uzme u sklonište, preuzima ga privremeno bez svake formalnosti.

Za ovo privremeno primanje ne treba nikakvih isprava. Tu ne dolazi u obzir nadležnost djeteta, dakle ni njegovo državljanstvo. Kotarski sudac (Oberstuhlrichter) u kotarima, u gradovima načelnik, u Budapešti kotarska predstojništva imaju pravo predati privremeno u državna skloništa ostavljenu djecu, kadgod je s odgodom skopčana pogibelj.

O definitivnom proglašenju djeteta »ostavljениm«, dakle i o njegovoj predaji na državni uzgoj odlučuje sirotinjska oblast.

U državnom dječjem skloništu ostaju samo bolesna i slaba djeca, koja trebaju posebne njege u bolnicama skloništa.

Sva zdrava djeca smještaju se u izabranim općinama kod odabranih porodica. U tu svrhu uzima država samo takve općine, kojima su zdravstvene i socijalne prilike podesne za uzgoj ostavljene djece.

Ove općine zovu se državne dječje kolonije, a ima ih u Ugarskoj 370. Svaka kolonija

ima svoga liječnika, koji nadzire zdravstveno stanje ostavljene djece i zvaničnu nadzornicu, koja nadzire uzdržavanje i odgoj njihov.

Poslove liječnika kolonije obavlja redovno općinski liječnik, koji dobiva za svako ostavljeno dijete godišnju nagradu od 3—7 kruna. Isto toliku godišnju nagradu dobiva za svako dijete i zvanična nadzornica.

Ove odgojiteljice djece biraju njih dvoje uz prethodnu dozvolu općinskoga poglavarstva.

Najradje se daju djeca malim ratarima (60%), obrtnicima (20%), trgovcima (3%), radničkim porodicama (11%) i drugim zanimanjima (6%).

Dodje li dojenče u državno dječje sklonište, nastoji ravnatelj skloništa svim silama, da se to dijete preuzme zajedno sa svojom materom.

Ima li mati svoj vlastiti stan, ostavi joj se dijete i daje joj se mjesečna potpora za dojenje djeteta. Nema li svoga stana, predaje se zajedno sa djetetom u podesnu porodicu, te se za njih plaća uzgojnina. Samo ako mati ne može da sama doji djeteta ili važni socijalni razlozi onemogućuju, da mati ostane uz svoje dijete, predaje se samo dojenče na uzgoj ženi, koja doji svoje dijete. U 57% slučajeva predala se i mati sa dojenčetom u podesne porodice, pa se polučio sjajan rezultat, da je umrlo samo 16% od dojenčadi primljene u državna dječja skloništa.

Školski sposobnjaci moraju polaziti školu, te država nosi troškove za knjige i druge školske potrepštine. Nakon dovršene dvanaeste godine pripravlja se dijete za život. Velik dio djevojčica ostaje u kućanstvu ili dolazi kao služinčad u bolje porodice. Dr-

žavno dječje sklonište bdiye strogo nad tim, da se ne zlorabi radna snaga djeteta.

Jedan dio dječakâ ostaje u ratarstvu kod svojih odgojitelja. Velik dio dolazi u nauk k obrtnicima. Osobito nadarena djeca daju se u srednje ili stručne škole.

Djeca, koja se ne mogu disciplinirati u porodicama svojih odgojitelja, dolaze u popravilišta.

Odgojitelji dobivaju ove pristojbe :

Za dojenče mjesečno K 14.

Ako je mati s dojenčetom zajedno predana K 18 ;

za dijete od 1—2 godine K 10 ;

za dijete od 2—7 godina K 8 ;

za dijete od 7—15 godina K 10.

Za dijete, koje je navršilo 12 godina, plaća se pristojba samo onda, ako je dijete slabašno, ili je inače tjelesno ili duševno zaostalo. Uz to odijeva država dijete.

U Ugarskoj preuzima država na odgoj ostavljenu djecu, dakle djecu, čiji su roditelji s materijalnih ili moralnih razloga nesposobni uzdržavati i odgajati ju. Iz toga logično slijedi, da se ta djeca ne mogu ostaviti kod svojih roditelja, već se moraju dati na odgoj odabranim porodicama.

Čim se poprave prilike roditeljâ tako, da mogu sami uzdržavati i uzgajati svoje dijete, imadu pravo tražiti, da im se dijete vrati.

O povratu djeteta roditeljima odlučuje sirotinjska oblast.

Do danas je u Ugarskoj država preuzela uzdržavanje i odgoj 68.000 ostavljene djece uz trošak od preko 9,000.000 kruna.

Za djecu do navršene 7 godine pokrivaju se troškovi iz zemaljske bolno-opkrbne zaklade, a za djecu od navršene 7. do navršene 15. godine, plaćaju nadležne općine državi mjesečno po 10 kruna za svako dijete. Siromašnije općine dobivaju u tu svrhu od države pripomoć.

Oca nezakonitoga djeteta tuži država po ravnateljstvu erarskih pravnih posala na priznanje očinstva i ispunjenje očinskih dužnosti.

Ali ostavljeno se dijete neodvisno od toga uzima odmah u državni odgoj.

Da se osvjedočim kako sada u vrijeme rata funkcioniraju državna dječja skloništa u Ugarskoj, pošao sam u dječje sklonište u Budapešti, gdje me je primio ravnatelj dr. Aleksander Szana, koji mi je cijelo funkcioniranje zavoda pokazao.

Uz ravnatelja namješteno je u skloništu jošte pet sekundarnih liječnika, a ravnatelj i klinike medicinskoga fakulteta dolaze redovno u sklonište radi operacija i težih kliničkih slučajeva. U skloništu se nalaze posebne bolnice za sve glavne vrste dječjih bolesti. U tim su bolnicama namještene kao bolničarke djevojke iz boljih građanskih porodica uz plaću od 30 kruna mjesečno i potpunu opskrbu. Ravnatelj mi je kazao, da se vrlo rado posvećuju tome teškome zvanju inteligentne djevojke i da ga savjesno i sa ljubavi obavljaju. Posebna je zgrada sagrađena za zdravu djecu, koj se što skorije otpremaju u kolonije, da se predadu privatnim porodicama na uzgoj.

Mene je napose zanimalo, što radi sklonište za porodice mobilizovanih i

u boju palih vojnika. Tu sam vidio u velikoj prijamnoj dvorani u prvom katu kod stola četiri gospodje u crno ojdene — sve udove i majke u boju palih časnika — koje su svoje sile stavile na raspolaganje zaštititi porodica mobilizovanih i u boju palih vojnika, da se na taj način dostojno oduže uspomeni svojih pokojnih junaka, što dadoše život svoj za kralja i domovinu. One primaju molbe i pritužbe navedenih porodica, te ih onda sklonište otprema na razna kompetentna ministarstva i druge državne urede.

Radi li se o udovi i siročadi ratnika, koji još ne dobiše mirovine i uzgojnog prinosa, ili im je to, što dobivaju tako malo, da ne mogu živiti, nadopunjuje im sklonište tu svotu do one, što ju ono troši na svoju gojenčad, pak ostavlja djecu materi, da je ona uzgaja.

Budući da se tako radi i u drugih šesnaest državnih skloništa po cijeloj Ugarskoj, to se vidi, da se je Ugarska pobrinula očinski za porodice mobilizovanih i u ratu palih svojih sinova. Posve je dakle prirodno, da u Ugarskoj imadu vremena da prouče i u život privedu daljne mjere zaštite ratne siročadi, jer je zasada sve učinjeno, da ta narodna siročad ne nastrada.

II.

Zaštita ratne siročadi u Austriji.

I u Austriji naslanja se zaštita ratne siročadi na zaštitu djece u opće. Radi toga mi je dužnost najprije razložiti, kako je tamo uredjena zaštita djece.

Novela k općem građanskom zakoniku, normirana carskom naredbom od 12. listopada 1914. (dr. 2. l. br. 276), sadržaje u tom pogledu ove odredbe:

Zlorabi li otac svoju vlast ili ne izvršuje li svojih dužnosti ili ako živi nepošteno ili nećudoredno, ima sud, čim to dozna, učiniti shodnu odredbu, na pose ga može s obzirom na upravu imovine ili na brigu za dijete staviti pod sudski nadzor i usporediti tutoru (§ 4.).

Muž matere nezakonitoga djeteta može kod političke zemaljske oblasti očitovati, ako mati i dijete na to privole, da daje djetetu svoje ime (§ 8.).

Otac nezakonitoga djeteta dužan je materi naknaditi troškove poroda kao i troškove njenoga uzdržavanja kroz šest tjedana nakon poroda, a ako su uslijed poroda i drugi troškovi nužni, i ove troškove (§ 10.).

Već prije poroda djeteta može sud na predlog matere, ako je potrebna i ne živi nećudoredno, naložiti onome, za koga je prema § 163. o. gr. z. vjerojatno da j otac djeteta, da je dužan kod suda položiti za tri mjeseca unapred svotu potrebnu za uzdržavanje djeteta i u predjašnjem paragrafu određenu naknadu troškova matere (§ 11.).

Voditelji maticâ dužni su obavijestiti sud o svakom porodu nezakonitog djeteta (§ 15.). Ako je po-

trebno, da se obrane prava djeteta, dužan je sud brinuti se za to, da se očinstvo prizna putem izvanparbenim odnosno ustanovi parbenim.

Čim se prizna očinstvo, ima sud ureda radi u postupku izvanparbenom odrediti iznos dužnosti, koje je po zakonu dužan nositi otac. Mora li se parbenim putem ustanoviti očinstvo, dužan je pozvati tutora, da podigne tužbu (§ 16.).

I žene mogu biti imenovane tutorima (§ 21.), ali ne protiv svoje volje (§ 24.). Osim u iznimnim slučajevima, ne treba im postaviti sututora (§ 27.).

Za podupiranje sudova kod vršenja štitničke sudbenosti uvodi se štitničko vijeće (§ 30.). Zadaća mu je, da sudu saopćuje činjenice, koje su važne za zmetanje i vodjenje tutorstvenih posala, da podupire sud kod nadgledanja šticienika, da mu prijavljuje nedostatke i povrede dužnosti, napose ako se pokaže, da je potrebita sudska odredba poradi zanemarenja uzdržavanja i odgoja šticienika ili poradi zloporaba roditeljskih prava ili neizvršivanja dužnosti skopčanih s tim pravima ili poradi toga, što su djeca zapuštena ili je pogibelj, da budu zapuštena. Vijeće je dužno podupirati tutora kod izbora zvanja šticienika, koji su navršili pučku školu (§§ 31. i 32.). Na poziv suda dužno je vijeće kazati svoje mnijenje o shodnosti i primjerenosti odredaba, koje su predložene ili naumljene, a tiču se osobe ili imovine šticienikove (§ 33.). Sud može štitničkome vijeću povjeriti tutorstvo nad šticienicima, koji nemaju drugoga tutora (§ 34.).

Naredbom se može štitničkom vijeću povjeriti nadzor nad djecom ispod četrnaest godina, koja su

predana u tudju kuću na stan i opskrbu, a može se učiniti i primanje takove djece odvisnim od dozvole vijeća (§ 35.).

Radi izvršivanja svoje zadaće može štitničko vijeće stupiti u svezu sa javnim korporacijama, sa zavodima i društvima i povjeriti funkcionarima takovih društava ili drugim osobama, da pod njegovom upravom i nadzorom vrše pojedince doznačene im poslove i grupe posala (sirotinjski nadstojnici i sirotinjske nadstojnice). Ovi se nadstojnici mogu osobito upotrebljavati za raspitivnja i za periodično prigledavanje i nadgledanje. Nadziranje djece ispod sedam godina i ženskih štićenica ima se redovno povjeriti sirotinjskim nadstojnicama (§ 38.).

Štitničko vijeće sastoji od zastupnika zakonito priznatih crkvi, škola i općina, onda od takovih osoba, koje, poznavajući dobro njene prilike, činom pokazuju trajan interes za pitanje skrbi za mladež i mogu uzeti na se poslove skopčane sa zadaćama štitničkoga vijeća. Pri tom će se naročito uzeti u obzir takodjer članovi udruženjâ i institucijâ, što su namjenjeni njezi siročadi ili drugim granama zaštite mladeži (§ 42.). Članovi mu mogu biti i žene. Broj članova vijeća urediti će se naredbom (§ 48.).

Zavodsko tutorstvo, koje je do sada normirano samo za nahodišta po dvorskom dekretu od 17. kolovoza 1822. (br. 188. zbirke prav. zak.), protegnuto je i na druge zavode, za koje ima jamstva, da će odgovarati zadaći nametnutoj im po zakonu. Sada ne mora sud postavljati tutora maloljetniku, koji se nalazi u robijašnici, popravilištu ili u kakvom dru-

gom javnom ili privatnom zavodu, što je namijenjen skrbi i odgajanju, a statut mu je odobren po državi. To vrijedi i za pitomce, koji se pod nadzorom glavaravara zavoda odgajaju u kakvoj obitelji. U oba slučaja ima glavar zavoda prava i dužnosti tutora. Ako i postavi sud maloljetniku, koji se nalazi u takovom zavodu, tutora, ne smije taj tutor utjecati na odgoj maloljetnikov u zavodu.

Zvanično ili generalno tutorstvo uvedoše već prije novele neki gradovi, pak se pokazalo, da kod nezakonite i druge siromašne djece posve odgovara svrsi. Radi toga je uvedeno paragrafom 54. novele, koji normira: Ako nema na raspolaganje zgodnih tutora, koji su voljni preuzeti tu službu ili ako je to potrebno za valjanu zaštitu prava i interesa štíćenika, može se tutorstvo povjeriti prikladnom organu javne uprave ili kojem udruženju za zaštitu mladeži. To povjeravanje može se također ograničiti na pojedina prava i dužnosti tutorske. Sud može to povjeravanje opozvati, ako je to u interesu štíćenika.

Na osnovu ovih zakonskih odredaba uvedena su u gradu Beču i u drugim gradovima Austrije zvaničn a t u t o r s t v a. Zvaničnim je tutorom u Beču u svakom kotaru jedan gradski činovnik, kome je povjereno tutorstvo nad svom nezakonitom i drugom siromašnom djecom. On se kao tutor nezakonite djece brine u jednu ruku za dijete, da ne nastrada odmah u prvim mjesecima života. Ako mati ili materini roditelji mogu to dijete pridržati kod sebe, dobiva matj, odnosno njeni roditelji, onu potporu, koju bi inače grad, odnosno materina nadležna općina, plaćala u javnom zavodu, odnosno u drugoj porodici.

U svrhu zdravstvenoga nadzora nad tom djecom pridijeljena je zvaničnom tutoru u svakom kotaru po jedna doktorica i više sirotinjskih nadstojnica, koje su svršile tečaj o uzgoju dojenčadi, te se tom plemenitom zvanju sasvim posvetile i zato su od grada kao zvanične osobe stalno namještene.

Čim sud od voditelja maticâ dozna, da je rodjeno nezakonito dijete, obavijesti o tome zvaničnoga tutora svoga kotara, koji pošalje odmah k roditelji nadstojnicu, da točno ispita sve prilike roditelje i djeteta a napose, tko je nezakoniti otac djeteta i kakve su njegove lične i imovinske prilike. Tutor zvanični saopćí onda tko je i što je nezakoniti otac djeteta, koga sud kao i zvaničnoga tutora odmah pozove na ročište po izvanparbenom postupku, gdje se nastoji sklonuti nezakoniti otac, da prizna da je otac i da se obveže prema svome imetku i dohotku plaćati redoviti mjesečni prinos za svoje nezakonito dijete. Podje li to za rukom, napravi se sudska nagoda i taj se redovni prinos makar i ovršno osigura. Čim izadje nezakonita mati sa svojim djetetom iz rodilišta, dužna je doći u uredske prostorije zvaničnoga tutorstva svoga kotara, gdje doktorica dijete točno pregleda i vagne, te se svi podaci unesu u katastar djeteta. Jedan se list toga katastra daje materi, jer je u njemu i kratka uputa, kako mora s novorodjenčetom postupati i kako ga njegovati, a ako mu što manjka, kako ga ima liječiti. Svakoga tjedna je dužna svaka mati zajedno s nezakonitim djetetom da dodje u uredske prostorije zvaničnoga tutorstva i daje dijete liječnički pregledati i vagnuti. Prema tome vidi zvanični liječnik, da li dijete napreduje i u koliko, jer se opažanja svakoga

ako se radi o novorođenoj djetetu, postupak, 114

§ 179 + 180 1892. pozivajući, kraj mjeseca, novorođeno djeteta, 18300 miliona, Proglasenje mrtvosti (s 24 1892) 80 200 slane 20200, 1892. tek. razgovor u ratu, vna postupak...

tjedna bilježe u katastar. Naravno, da se matere natječu, da im djeca što bolje kod vizite izgledju, da ne bude ni njihovo dijete slabije i kržljivije od drugoga djeteta.

Osim toga su sirotinjske nadstojnice dužne po mogućnosti svakoga tjedna posjetiti matere i djecu, koja su njihovom nastojanju dodijeljena, iznenada kod kuće, da vide, kako su matere kod kuće uredne i kako drže svoje dojenče.

To, što vrijedi za nezakonite matere, vrijedi i za one žene, koje uzimaju na plaću tudju dojenčad na odgoj. O takovim ženama, koje su u svakom bečkom kotaru voljne i kadre uzimati na uzdržavanje tudju dojenčad, vodi se evidencija kod zvaničnog tutorstva, gdje se one upućuju u njezi dojenčadi. To su ponajviše radničke žene, koje su uredne i valjane, te i svoju djecu dobro odgajaju.

Djcu, koja trebaju liječničke pomoći i bolničke njege, daje bečka gradska općina u središnje dječje sklonište (Centralkinderheim) za dolnju Austriju u Beču, u kome ona plaća mjesečni odredjeni prinos kao i svaka druga općina, jer su u Austriji općine dužne da se brinu za ostavljenu i siromašnu nezakonitu i zakonitu djecu.

Samo sklonište je bolnica za djecu u kojoj se zadržavaju na liječenju bolesna i slaba djeca, dok se zdrava djeca sva predaju dojkinjama u provincijama, najpače u Dolnjoj Austriji i Češkoj, dapače i u bližim krajevima Ugarske. Općinski liječnici dužni su po zakonu u zdrastvenom pogledu nadzirati djecu, koja su dana na odgoj obiteljima. Tu djecu

daje obiteljima na odgoj samo sklonište, koje vodi nadzor i evidenciju nad tom djecom, dok se god brine za njih javna dobrotvornost, to jest, dok ne navršše petnaestu godinu života. Ono se brine za kojih 30.000 djece, koje je obiteljima predalo na opskrbu i odgoj, Nijednoga djeteta ne daje sklonište izvan zavoda, dok se nije opetovanim Wassermannovim pokusima na mater i djetetu nedvojbeno ustanovilo, da nije ni matini dijete sifilitično. Jedino na taj se način izbjegava užasna pogibelj, da se sifilisom ne zarazi porodica, u koju dijete dolazi.

Bečko središnje sklonište je krasan moderan zavod, kome je na čelu ravnatelj liječnik, a njemu radi uz bok dan i noć deset liječnika i cijeli niz sirotinjskih nadzornica. U njemu se nalazi sada 650 dojenčadi bolesne i kržljave sa 250 matera, koje doje vlastitu djecu, a uz to je svaka dužna dojiti još jedno dijete.

Spomenuti mi je, da se u Austriji kao i u Ugarskoj polaže najveća važnost na to, da materes same doje svoju djecu, jer se samo na taj način može izbjeći ogromnom pomoru dojenčadi, najpače nezakonite.

U tom je skloništu uveden i ured za pravnu zaštitu nezakonite djece, gdje se materama ide na ruku upravo onako, kako ide na ruku onima, koje stanuju u Beču, zvanično tutorstvo.

Zavodski liječnici drže predavanja, u kojima upućuju matere i sirotinjske nadstojnice, kako se njeguje dojenčad i mala djeca.

Da se spasi što više dojenčadi od smrti baš u ovo ratno doba, jer ako je i do sada bio čovjek najdragocjenije blago države, to će on u buduću biti još u daleko većoj mjeri, pošto je u ovom ratu nemila smrt pokosila i na žalost još će pokositi tolike muževe u najboljoj dobi, ustrojeno je u Beču r a t n o k u m s t v o (K r i e g s p a t e n s c h a f t). Njemu je svrha zaštita trudnih žena i novorođene djece, kojima su muževi, odnosno oci, pošli na ratište.

Rad se njegov dijeli u tri dijela: u izvide, u primanje u ratno kumstvo i u zaštitnu djelatnost u pravom smislu riječi (zaštita materâ, savjet matera, briga za dojenčad i propaganda, da matere same doje svoju djecu).

Izvidi se sastoje u točnom ispitivanju trudne žene, odnosno roditelje.

Na osnovu tih izvida odlučuje kuratorij, je li ta trudna žena, odnosno roditelj, vrijedna da bude primljena u ratno kumstvo ili nije. Malo kumstvo sastoji u mjesečnoj potpori od 12 kruna, a veliko, koje se daje samo u slučajevima osobita obzira vrijednim, u mjesečnoj potpori od 24 kruna. Trudna žena, primljena u ratno kumstvo, mora se dati pregledati na postaji ratnoga kumstva. Takovih postaja ima sada u Beču 15, a to su klinike specijalistâ za roditelje. Tu dobiva točne upute, kako mora doći i njegovati svoje dojenče, kojih se je odredaba dužna točno držati. Svakoga mjeseca mora donijeti dijete na postaju, da liječnik vodi, da li se njegovih odredaba točno drži i kako dijete napreduje. Ne drži li se točno liječničkih odredaba ili ako zanemari dijete te ono ne napreduje kako bi moralo, gubi ratno kumstvo.

Nakon potvrde liječnika postaje, da je pregledao trudnu ženu, odnosno roditelju, i dojenče, i preuzeo pod svoju zaštitu, isplaćuje joj se prvi mjesečni prinos putem poštanske štedionice. Daljnji mjesečni prinosi uplaćuju se putem poštanske štedionice, pošto je roditelja poštom poslala kuratoriju potvrdu liječnika postaje, da redovito dolazi k njemu na pregled i da točno vrši njegove naloge.

Koja se od ratnih kuma hoće i lično zauzimati za kumčad, daje joj se za to prilika.

One gospodje i gospodjice (rešeršentice), koje obavljaju izvide, dužne su redovno u njihovim kućama nadzirati trudne žene i roditelje sa dojenčadi, koje su primljene u ratno kumstvo, pomagati im u slučaju potrebe te paziti, da li se točno drže upute liječnika postaje.

Sabiranje dobrovoljnih prinosa u rukama je posebnoga gospojinskoga odbora.

Kum ili kuma, koja preuzme veliko kumstvo, plaća mjesečno 24 krune, a onaj ili ona, koji preuzme malo kumstvo, plaća mjesečno 12 kruna. Ratno kumstvo u Beču pomaže i nadzire 6500 dojenčadi ratnika i troši u tu svrhu preko 80.000 K mjesečno, a ima danas već glavnicu od 500.000 kruna, koju sprema za vrijeme poslije rata, kad se više ne bude moglo računati na tako oduševljenu i izdašnu požrtvovnost općinstva za dojenčad. Preuzv. g. dr. Josip Marija Baerenreiter, predsjednik ratnoga kumstva, koji mi je ove podatke saobćio, kazao mi je, da je čvrsto uvjeren, da bi se u Zagrebu dalo u život uvesti ratno kumstvo po uzoru bečkoga, koje bi upravo blagoslovno djelovalo

na uzgoj dojenčadi, ovoga najvećega blaga svakoga naroda.

U Beču je osnovano središte za zaštitu mladosti (Zentralstelle für Kinderschutz und Jugendfürsorge). Ovo je središte centralni organ svih zemaljskih institucija zaštite mladosti u svim kraljevinama i zemljama zastupanim u carevinskom vijeću. Zadaća mu je, da sve ove institucije ujedini u zajednički rad za zaštitu djece, te da se između pojedinih institucija kroz njega poluči što uži i što življi saobraćaj. Na čelu toga središta jesu: dr. Baerenreiter, tajni savjetnik, predsjednik, dr. Mataja, tajni savjetnik, potpredsjednik, odbornici dr. Eduard princ Liechtenstein, Alojzija grofica Fünfkirchen-Liechtenstein, odjelni predstojnici: dr. vitez Schauer i dr. barun Pidoll, ministrijalni savjetnici: dr. Haas i dr. pl. Twardowski, dvorski savjetnik dr. pl. Schauenstein, vladin savjetnik Windt i ministrijalni tajnik dr. Makso Lederer kao tajnik središta.

U ovom središtu su usredotočene ove zemaljske organizacije:

1. Zemaljski savez društva za zaštitu mladosti u Salzburgu (»Landesverband der Jugendfürsorge und Kinderschutzvereine für das Herzogtum Salzburg).

On počiva na kotarskim savezima, kojima se djelokrug proteže na područje pojedinoga kotarskoga suda. Ima ih 20 u svih dvadeset sjedišta kotarskih sudova Salzburga. Osim organizatornoga svoga rada proveo je savez pomoću oblasti obligatorno liječenje očiju kod novorođene djece, da se zapriječi tako po-

gibeljna blenoroea, zabranu polaska kinematografa po školskoj mladeži, sastavak listine po kotarskim savezima onih osoba, kojima se mogu povjeriti tuđja djeca na uzgoj. Savez je sastavio osim toga statistiku ratne siročadi za Salzburg.

Koncem godine 1914. iznosio mu je imetak 29.314 kruna, a dohodak tečajem godine 1914. K 24.221.

2. Štajersko središte za zaštitu mladosti (Steiermarkische Zentralstelle für Jugendfürsorge). I ono počiva na kotarskim društvima za područje pojedinoga kotarskoga suda, kojim je društvima zadaća, da budu žarište svega nastojanja oko zaštite djece i da podupiru sud kao nadtutorstvenu oblast u brizi za njegove štíćenike. Do godine 1913. uvedena su u život 62 kotarska društva, od kojih je 56 podnijelo središtu izvješće o svome radu.

Središte si je uzelo napose zadaćom, da podupire zvanično tutorstvo kod nezakonite i siromašne djece, te mu je pošlo za rukom polučiti, da je g. 1913. već bilo u Štajerskoj 3094 djece pod zvaničnim tutorstvom, dok ih je 1911. bilo samo 634.

Rad kotarskih društava ide poglavito za tim, da se zapaštena siromašna djeca spase od propasti.

Za vrijeme rata nastojalo je središte i nastoji, da po mogućnosti zadovolji novim potrebama. Sastavilo je katastar onih porodica, koje su se izjavile spremnima uzeti pod svoje ili u opskrbu ratnu siročad. Osnovalo je oporavalište za rodilje u Gracu, da na taj način zapriječi preveliki pomor dojenčadi. U tom oporavilištu primaju se rodilje kad budu otpuštene iz rodilišta

sa novorođenčetom i drugom djecom i uzdržavaju se, dok ne budu ponovno sposobne za privredu. Konačno vodi katarstvarstvih potpora, što se podjeljuju u Štajerskoj. Mimo to podupire novčano razne zavode za zaštitu mladosti.

Koncem godine 1913. iznosila je imovina središta i kotarskih društava 457.729 kruna, prihodi godine 1913. iznosili su 83.636 kruna, izdaci 71.429 K. Glavnica samoga središta iznosila je koncem g. 1913. 120.000 kruna.

3. Koruško zemaljsko društvo za zaštitu mladeži (Kärntnerischer Landesverein für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Klagenfurt). Počiva kao i gornja na kotarskim društvima. Do sada je uvedeno 26 kotarskih društava na sjedištima kotarskih sudova.

Brigu za pojedinu djecu prepušta zemaljsko društvo kotarskim društvima, a ono si je postavilo svrhom, da uvodi u život takove zaštitne uredbe za djecu, koje su nužne za cijelu Korušku. Osnovalo je obavjesni ured, u kome se daju pismene i usmene informacije o svemu, što se odnosi na zaštitu mladosti.

Što se tiče rada zemaljskoga društva za zaštitu ratne siročadi, spomenuti je, da se je odmah na početku rata obratilo na sva kotarska društva s uputom, da se u prvom redu brinu za ratnu siročad, da potraže imućne porodice, koje bi bile voljne ratnu siročad pod svoju uzeti ili barem za nju žrtvovati uzgojni prinos, te da pronadju podesne porodice, u koje bi se ova siročad mogla smjestiti.

Konačno valja istaći, da je izdalo knjižicu »zaštita mladosti za vrijeme rata« (»Die Jugendfürsorge) in Kriegszeiten«), koju je raširilo preko općinskih poglavarstva i škola.

Koncem godine 1914. iznosio je imetak zemaljskog društva 48.975 K; dohodak u godini 1914. K 36.838; izdatak K 11.23.

4. Društvo za zaštitu mladeži za Tirol i Vorarlberg (Jugendfürsorgeverein für Tirol und Vorarlberg).

Ovdje je centralizacija jače provedena nego li u gornjim zemljama. Ovo je društvo osnovalo do sada samo pet podružnica, i to u Innsbrucku, Roveretu, Feldkirchu, Meranu i Bregenzu.

Uredi ovih podružnica nalaze se u sudskim prostorijama, tako da se mogu smatrati sudskim pomoćnim uredima u poslovima zaštite mladosti. Na taj im je način omogućeno, da smjesta doznadu svaki slučaj zapuštenosti djeteta, te da za vremena pristupe k njegovoj zaštiti.

Ovo društvo polazi sa stanovišta, da je nužno i svrsishodno jedinstveno provesti zaštitu mladosti u cijeloj zemlji. Zato se stavilo u uzak kontakt sa svim organizacijama, koje idu za istom svrhom, kao i sa školskim oblastima, koje su kadre da prve opaze svaku pogibelj, koja zaprijeti djetetu. Na taj način ovo društvo svake godine makne stotine i stotine djece iz pogibeljne okoline i smjesti ih u zdravu okolinu.

Godine 1914. iznosio je broj njegovih štíčenika 6178, od kojih je oko polovine smješteno u odgojilišta, a polovina kod porodica. Za vrijeme rata nastoji da nadje što više podesnih porodica za ratnu siročad. Obratilo se je osim toga na javnost, da mu se javi svaki slučaj zanemarenoga odgoja kod djece, koja nemaju matere, a otac im je na bojištu, da se za vremena predusretne zapaštenosti.

Prihod mu iznosio u 1914. godini 157.328 K; izdatak 139.550 K.

5. Njemačka zemaljska komisija za zaštitu mladosti u Českoj. (Deutsche Landeskommission für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Böhmen).

Ovdje je najbolje provedena mreža podružnicâ po cijeloj zemlji. Kad bi u svim kotarima bile uvedene podružnice, bilo bi ih 90, a dosad ih ima 88, dakle još samo dva kotara u cijeloj Českoj, u kojima je samo njemačko pučanstvo ili njemačko pučanstvo u većini, nemaju još svoje podružnice.

Glede razdiobe posla izmedju zemaljske komisije i podružnicâ vrijede ova načela: Podružnicama je dužnost brinuti se za svoje štíčenike unutar svoga područja, dok centrala ima u život uvadjeti takove uredbe, kojih podružnice nisu kadre. Tako primjerice smješta centrala zapaštenu djecu u zavode, ako takovih nema u kotaru podružnice.

S najvećom ustrajnošću agitira zem. komisija za svoju svrhu i nastoji uputiti pučanstvo o važnosti zaštite mladosti.

Ona uzdržaje 9 vlastitih zavoda za boležljivu, duševno zaostalu i moralno zapuštenu djecu. Osim toga uzdržaje 9 kolonija na podesnim mjestima, u kojima su njeni štíćenici u obiteljskoj njezi. Za ratne sirote sabrala je 100.000 kruna, kojoj je svoti od svoje imovine pridodala 30.000 kruna. Dr. Fink je podigao na svoj trošak u Postelbergu dom za ratnu siročad i darovao ga komisiji, a savjetnik Kern dao je komisiji u istu svrhu 60.000 kruna.

Tečajem svoga 7-godišnjega opstanka primila je komisija ukupno 2,751.596 K, a izdala 1,419.790 K, tako da je koncem god. 1914. iznosio njen imetak 1,331.806 K. U samoj godini 1914. iznosio je njezin primitak 510.453 K, a izdatak 312.160 K, tako da je u toj godini narasao njen imetak za 198.293 K.

6. Češka zemaljska komisija za zaštitu mladosti u Češkoj. Ona je isto tako kao i njemačka potpuno provela po svojim podružnicama oragnizaciju po cijeloj zemlji u onim kotarima, u kojima stanuju samo Česi ili su Česi u većini, te je u vrlo tijesnom saobraćaju s političkim vlastima i sa sudovima.

Razdioba rada izmedju zemaljske komisije i njenih podružnica kotarskih komisija provedena je na isti način kao i kod njemačke komisije.

Ona uzdržaje ove vlastite zavode: uzgojilište u Kraljičinom Gracu za lako abnormalnu djecu (50 pitomaca). U taj zavod dolaze slabo nadarena djeca, no koja su sposobna za uzgoj. Dom za naučnike u Pragu (50 pitomaca), uzgojilište za zapuštenu djecu u Plemnicama (50 pitomaca), oporavilište u Toušenu (20 pitomaca), središnje sklonište za neizlječivo bo-

lesnu djecu u Pragu i dva skloništa, u kojima po danu borave školska djeca. Mimo to osnovala je komisija 9 kolonija za djecu, koja se odgajaju u porodicama pod nadzorom učiteljâ i liječnikâ, te jednu koloniju za padavičavu djecu, koju vodi liječnik.

Čim je rat buknuo, preporučila je zemaljska komisija svojim kotarskim komisijama, da uredе skloništa za djecu ratnikâ, a sam je jedno od svojih 6 skloništa rezervirala za nju i prima u svoje kolonije u prvom redu djecu ratnika. Od svojih vlastitih sredstava dala je za ratne udove 100.000 kruna.

Godine 1914. iznosio je prihod 565.629 K, rashod 466.361 K, imetak koncem 1914. god. 592.835 K. Glavni izvori dohodka 1914. god.:

Sabiranje po školama:	K	31.815
Upisni školski filiri	K	14.223
Sabiranje po ulicama »za našu djecu«	K	113.551
Članarina	K	6.055
Subvencije	K	9.600
Zapisi	K	16.432

7. Njemačka zemaljska komisija za zaštitu mladeži u Moravskoj. (Deutsche Landeskommission für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Mähren.) Ova je komisija uzela zvanično tutorstvo kao osnov čitave svoje organizacije. U svim njenim područjima jeste zvanično tutorstvo središte cijele zaštitne djelatnosti. Ona je do sada osnovala 30 kotarskih komisija na osnovu zvaničnog tutorstva, i to na ovaj način: Poslovodja kotarske komisije je zvanični tutor. Kod svake kotarske komisije uvedene su dvije uredbe, i to: p o d u k a m a

tera (Mutterberatung) i organizovan nadzor nad djecom (organisierte Pflegeaufsicht). Poduci materâ je u glavnome svrha nagovarati matere, da same doje svoju djecu, da se tako stane na put prevelikom pomoru dojenčadi. Organiziran nadzor se odnosi u prvom redu na nezakonitu djecu i na djecu, koja su dana na odgoj drugoj porodici.

Zatim se nastoji sklonuti sve zavode u kotaru, kojima je zadaća zaštita djece, da rade složno sa zvaničnim tutorom, da se na taj način polučí centralizacija zaštite mladosti u svakom kotaru.

Da se zvanični tutori upute u zaštitu mladosti, drži zemaljska komisija svake godine posebni tečaj za zvanične tutore. Isto tako drži se svake godine posebni tečaj za nadstojnice (Pflegerinnen). Da se pak i publika upozna sa pitanjima zaštite mladosti, održaje se 50 predavanja u svim krajevima zemlje po putujućim predavačima.

Godine 1915. osnovala je i izdala zaštitni katastar u Moravskoj, u kome su upisane sve uredbe i zavodi za zaštitu mladosti.

Odmah na početku rata upućeni su zvanični tutori, da budu ženama i djeci ratnika u svakom pogledu na ruku. Oni drže u evidenciji one, koji se nalaze u ratu kao i ratnu siročad.

Godine 1912. iznosio je imetak zemaljske komisije K 118.321.

8. Češka zemaljska komisija za zaštitu mladosti u Moravskoj. Češka zemaljska komisija je osnovala svoje podružnice kao sirotinjska društva u uskom savezu sa kotarskim sudovima. Time je htjela da općinske štitničke vijećnike potakne na što intenzivniji rad. Tečajem pet godina (1911.—1915.) osnovala je zemaljska komisija 72 sirotinjska društva. Na čelu od preko 50 ovih društava jesu kotarski suci, iz čega se najbolje razabire njihov tijesan savez sa kotarskim sudovima.

Mimoto bavise zemaljska komisija živom agitacijom za zaštitu mladosti, te nastoji svim silama, da i do zadnje češke kolibe dopre njezin glas i proudre shvaćanje za valjani odgojiothranjenje djeteta. U tu svrhu se drže stotine predavanja po cijeloj Moravskoj i izdaje posebni organ, koji je vrlo raširen. Zemaljska je komisija podjedno i obavjesni ured za cijelu Moravsku u svim pitanjima, koja se tiču zaštite mladosti. U Brnu je uz zvanično tutorstvo po zemaljskoj komisiji uvedena poduka matera poliječnicima, a i ured za pravnu zaštitu.

U Brnu uzdržaje uz navedeno zvanično tutorstvo dom za roditelje i dojenčad, u koji prima privremeno i djecu do 14. godine, koja ostanu bez krova, dok se jedanput ne smjeste definitivno.

Konačno mi je spomenuti, da kani osnovati jednostavne kotarske domove za ratnu siročad. Koncem godine 1914. iznosio je imetak njezin K 204.372, prihod god. 1914. K 69.293, a rashod K 51.712.

9. Zemaljski odbori istočne i zapadne Galicije. Ova dva odbora su istom u početku svoga razvoja. Odbor istočne Galicije sastao se bio u ožujku god. 1914., da pristupi k osnutku zemaljske centrale za zaštitu mladosti, ali ga je rat u radu prekinuo. Odbor zapadne Galicije posvetio je svoju pažnju napose zaštiti dojenčadi, zvaničnom tutorstvu i zaštiti zapuštene mladosti.

Tako je odbor ovaj ponukao društvo za zaštitu dojenčadi, da podigne u Krakovu nahodište, te je podignuće njegovo i financijalno podupro. On je izradio i galičkom saboru podastro osnovu zakona o zaštiti djece, koja se uz plaću predaju na prehranu i odgoj u strane porodice.

Budući da se dobar dio Galicije nalazio u ratnom vrtlogu, dao je ovaj odbor pobudu, da bi se država morala brinuti za udove i siročad onih civilnih osoba, koje su izgubile život uslijed ratnih događaja, kao što se brine za udove i siročad u ratu poginulih vojnika.

10. Zemaljska komisija za zaštitu mladosti u Šleskoj. (Landeskommission für Kinderschutz und Jugendfürsorge in Schlesien.)

Uprava jubilarne zaklade »za dijete« (für das Kind) konstituirala se godine 1913. u zemaljsku komisiju za zaštitu mladosti, te si preduzela zadaćom, raditi stranom organizatorno, stranom podupirati druge institucije.

Glede organizatornoga rada zaključila je skupština god. 1913. ovo: 1. potaknuti kod društva za zaštitu djece u Tropavi podignuće zavoda za dojenčad kao uzornoga zavoda za cijelu Šlesku, koje će komisija novčano poduprijeti. 2. Potaknuti ustrojenje prehrana (Suppenanstalten), zabavišta, kolijevki i skloništa kod onih općina, kod kojih su potrebna uz novčanu pripomoć komisije. 3. Potaknuti u svakoj većoj općini misao, da se karitativna društva udruže u svrhu složnoga rada. 4. Sistematski poraditi oko toga, da se osnuju zvanična tutorstva po svoj Šleskoj i da se osigura zaštita djece, dane na odgoj u tuđe porodice.

Prva namjera mu je i izvedena i u Tropavi ustrojen uzorni zavod za dojenčad. Ostale se izvode.

Osim ovoga organizatornoga rada subvencionira zemaljska komisija 14 zavoda za zaštitu mladosti sa godišnjom svotom od K 6083. Imetak iznosi koncem god. 1913. K 140.000.

11. Zemaljsko središte za zaštitu mladosti u Bukovini. (Die Landeszentrale für Kinderschutz und Jugendfürsorge des Herzogtum Bukovina.)

Ovo si je središte uzelo zadaćom, da se bori protiv zapuštenosti mladosti. U tu svrhu je iznajmilo kuću i u nju smjestilo odgojilište za zapuštenu djecu kao i za djecu, kod koje je pogibelj, da će se zapustiti. Već u drugoj godini života nabavljena je u Černovicama kuća sa vrtom i osnovao njegovim štíćenicima vlastiti dom, u kome su smještene 123 pitomca.

Pošto sam u kratkim crtama razložio zaštitu mladosti u Austriji, prelazim na zaštitu u d o v â i s i ročadi u ratu palih vojnika.

U Beču je osnovan c. k. fond za ratne udove i siročad (K. k. Militär-Wittwen- und Waisenfond) pod pokroviteljstvom Njihovih c. i k. visosti nadvojvode Leopolda Salvatora i nadvojvodkinje Blanke, koji je stao sakupljati po svoj Austriji prinose i u vrlo kratko vrijeme sakupio preko 6,000.000 kruna.

C. k. fond ne dijeli još potpora nego samo u najredjim izuzetnim slučajevima, jer za vrijeme rata udove i siročad u ratu palih vojnika još beru državnu potporu, koja im redovno dostaje za život. Istom nakon rata, kad ta državna potpora prestane, a oni budu upućeni samo na mirovinu i uzgojni prinos, što je znatno manje od državne potpore, doći će vrijeme i bit će prijeka nužda, da im se priskoči u pomoć. Sada se daje iz c. k. fonda potpora, kako je gore rečeno, samo u najredjim izuzetnim slučajevima, poimence ondje, gdje se radi o udovima i siročadi u ratu poginulog vojnika, koji je pripadao srednjem staležu. Te su porodice bile vične bolje živjeti, udobno stanovati, držati si služavku, a sada su upućene samo na državnu potporu, koja je za njihove prilike upravo neznatna. Inače se sada samo sabire i štedi novac za kasnije vrijeme.

Kod ministarstva nutarnjih posala osnovana je sekcija za »društvenu brigu« (Sociale Fürsorge), u koje područje spada briga za invalide i udove i siročad u boju palih vojnika.

Ovu će zaštitu sekcija u onim krunovinama, u kojima je zaštita mladosti valjano organizovana, osnivati na bazi ove organizacije. U onim krunovinama, gdje te organizacije nema, privest će se u život druš-

tva za zaštitu vojnih udova i siročadi gdje još nisu osnovana. Ova će onda društva pruzeti u svoje ruke i zaštitu druge mladosti, kojoj nisu ocevi u ratu pali. Na taj će se način u jednim krunovinama protegnuti opća zaštita mladosti i u ratnu sirotinju, a u drugim zaštita ratne sirotinje na opću zaštitu mladosti.

U Beču će se zaštita ratne siročadi povjeriti zvaničnim tutorstvima, koja pod vodstvom magistratskog tajnika Golda izvrsno funkcioniraju.

Po statutima je c. kr. fond društvo, koje sada stoji pod previšnjim protektoratom Njegva ces. i kr. apstolskoga Veličanstva.

Svrha mu je sakupljanje glavnice za potporu udova i siročadi na ratištu palih ili u ratu ili uslijed posljedica rata umrlih kao što i njihove svojte, koju su oni uzdržavali ili barem redovno pomagali. Dalje je svrha fonda, da se brine za odgoj i naobrazbu kao i za polučenje zvanja po siročadi navedenih kategorija.

Ova će se svrha polučiti osnivanjem središnjega ureda u Beču, podružnica, zemaljskih, kotarskih i mjesnih odbora na teritoriju Austrije, sabiranjem članarine, te novčanih prinosa, priredjivanjem predavanja, koncerata, kazališnih predstava, dobrotvornih lutrija, izložba, prodajom znakova, društvenih razglednica, te drugim poduzećima, koja donose čistu dobit, nadalje akcijama moralne naravi, koje su kadre promicati dobrobit ratnih udova i siročadi.

Predsjednikom fonda je tajni savjetnik Marko grof W i c k e n b u r g, potpredsjednikom Sigismund

barun Springer, odbornici: dvorski savjetnik dr. Eduard princ Liechtenstein (ministarstvo nutarnjih posala), ministarski savjetnik dr. Karlo Ardolt (ministarstvo za bogoštovlje i nastavu), odjelni predstojnik dr. Hugo vitez Schauer, a kao njegov zamjenik odsječni savjetnik sveučilišni profesor dr. Robert Bartsch (ministarstvo pravosudja), financijski nadsavjetnik Ljudevit vitez Bärenklaus (ministarstvo financija), generalmajor Vjenceslav Schönauer (ministarstvo za zemaljsku obranu), ministarski tajnik dr. Makso Lederer (središnji ured za zaštitu mladosti), dvorski gospodarski ravnatelj dvorski savjetnik Karlo pl. Prileszky, tajni savjetnik odjelni predstojnik Oton vitez Reuter, ministarski savjetnik dr. Florian barun Baumgartner, papinski tajni komornik monsignor Engelbert Müller, generalni tajnik Natan Messing, kapetan Pavao Siebertz i nadzoručnik Fric Spitzer.

Još mi je samo u kratko spomenuti nekoje naredbe austrijske, koje se odnose na naš predmet.

Austrijsko ministarstvo za bogoštovlje i nastavu izdalo je na sve zemaljske školske oblasti naredbu od 12. srpnja 1915. br. 19.441, u kojoj se naglašava nužda, da učitelji i učiteljice za vrijeme praznika svu svoju pozornost posvete školskoj omladini, da se na taj način predusretne zapaštenosti i pokvarenosti njezinoj. U tu svrhu se u bitnosti određuje:

I. Gdje se djeca na selu u grupama upotrebljavaju kod ratarskih posala, imaju ta djeca biti pod

nadzorom učitelja ili učiteljice. Bilo bi dapače dobro, da dodju pod nadzor učitelja ili učiteljice i ona djeca, koja još nisu obvezana polaziti školu, jer bi se na taj način mogle posvetiti ratarskome poslu mnoge žene, koje ih inače moraju nadzirati.

Za to bi trebalo u onim mjestima, gdje nema zabavišta, takova ad hoc oživotvoriti.

II. U gradovima i industrijalnim mjestima nadzor je nad školskom omladinom i nad onom, koja još ne polazi škole, upravo neophodno nuždan.

U tu svrhu valja se staviti u sporazumak s institucijama za zaštitu mladosti u mjestu, te ako je potrebno ustrojiti posebni odbor, koji će cijeli nadzor i zaštitu voditi.

III. Sastajalište bi imale biti prostorije koje od institucija za zaštitu mladosti. Gdje takove institucije nema, ili njene prostorije nisu podesne za tu svrhu, neka bude sastajalište škola, ili druge prostorije, koje općina u tu svrhu na raspolaganje stavi.

Kada se ustanovi broj djece, koja su potrebna zaštite i nadzora, imadu se djeca porazdijeliti prema spolu, njihovoj duševnoj i tjelesnoj zrelosti tako, da na pojedinoga učitelja ili učiteljicu ne padne preveliki broj djece.

IV. Što se tiče zaposlenja djece spomenuti je, da se djeca, koja još nijesu dužna polaziti pučku školu, imadu zabaviti i zaposliti onako, kako je to propisano u zabavištima. Pri tom valja vazda paziti na to, da mora biti glavna briga školske vlasti, da se udesi takav postupak sa djecom, da se steče njena ljubav i povjerenje i da je svrha toga zaposlenja samo ta, da djeca budu pod nadzorom.

I kod školske djece valja imati na umu, da su praznici radi toga, da se djeca odmore i nagrade za svoj rad kroz cijelu školsku godinu. Za to se ne smije kod zaposlenja njihovog postavljati poglavita važnost na obuku već na odmor i oporavak. Prema tome se ima ići za tim, da djeca budu što više na svježem zraku, da se gombaju, igraju, pjevaju, kupaju i plivaju. Gdje je moguće upotrebiti ih zajedno za koristan posao, neka se pod nadzorom učitelja svakako upotrebe. Napose se ima pogodovati takov posao, koji je sa ratnom pripomoći u uskom savezu.

Iznimno, napose po lošem vremenu, mogu se školska djeca i za vrijeme praznika potegnuti na duševni školski rad u školi ili drugim zgodnim prostorijama.

V. Samo se posebi razumije, da su na taj posao u prvom redu pozvani učitelji; ali pošto su njihovi redovi sada znatno proredjeni, apelira se na suradnju njihovih ženskih drugova u intenzivnijoj mjeri.

Budući da jedan dio mladeži školske nalazi utočište kod organizacija za zaštitu mladeži, nema dvojbe da će se mnogi učitelji i učiteljice dragovoljno staviti u službu dobre stvari kod ovih organizacija i da će tu službu obavljati sa taktom i bez pretjerane osjetljivosti, te tako stvoriti dragocjenu sponu između škole i privatne zaštite mladosti.

VI. Nadzorne školske oblasti dužne su uložiti najveći trud u to, da ovaj rad sborom i tvorom potpomažu i zgodno nadziru.

VII. Školske oblasti imadu konstantno raditi složno sa postojećim zaštitnim organizacijama, te vazda nastojati, da vrše upliv na njih u interesu mla-

dosti i školske discipline. U sadanje se doba pako može tim više očekivati, da će ove organizacije školskim oblastima u svakom pogledu ići na ruku.

Ondje gdje se ove privremene mjere pokažu uspješnima i čvrsto korenje uhvate, valja misliti na to, da se pretvore u stalne ili barem u takove, koje će se u život uvadjeti svakih školskih praznika. To će biti nužno najpače u onim mjestima, u kojima se u budućoj školskoj godini ne će budi ma kojega razloga moći obdržavati redovita obuka u pučkoj školi u potpunom opsegu. Za ove slučajeve imade se zaposlenje školske mladosti smatrati djelomičnom naknadom za školsku obuku i prema tome udesiti.

VIII. Kako se iz navedenoga razlaganja razabire, imade se ova zaštitna akcija u prvom redu protezati na siromašnu djecu pučkih i gradjanskih škola, koja nemaju nadzora ili ga nemaju u dovoljnoj mjeri, te su izvržena u većoj mjeri pogibeljnom uplivu ulice. Naravno da nije isključena i proširena zaštitna djelatnost, u koliko se dade polučiti bez sile.

O uspjesima i iskustvima polučenim u ovoj akciji ima se u svoje vrijeme podnijeti točno izvješće.

Dvorski savjetnik Underrain izdao je kao šef redarstvene oblasti u Gracu ovu naredbu od 15. studenoga 1915. br. 2977.:

»Zapuštenost mladosti, najpače školske mladosti preotima u Gracu — što se uostalom i u drugim gradovima opaziti može — sve više maha, te se na to opetovano i javnost potužila. Prijave radi toga, da su školska djeca pobjegla iz roditeljske kuće, da se po noći skiću, da spavaju pod vedrim nećom ili u koje-

kakovim zakutcima, isto su tako na dnevnom redu kao i prijave radi kradje i zlobne oštete tudjega vlasništva.

Briga za dobrobit mladoga naraštaja nalaže oblastima, da preduzmu najozbiljnije mjere protiv ove podivljalosti mladeži, pak se je nadati, da će oblast u ovoj borbi protiv zapuštenosti mladosti djelotvorno podupirati ne samo roditelji i odgovorni odgojitelji, nego i svaki drugi građanin.

Radi toga se do opoziva izdaje ova mjesna re-darstvena o d r e b a :

1. Zabranjuje se boravak školske mladosti na ulicama i javnim trgovima, osim ako su zajedno za odraslima, poslije 8½ sati na večer.

Kažnjivi su roditelji i odgovorni odgojitelji, koji ne suzdrže od toga podčinjenu im djecu, a tako i druga lica, koja zavode djecu na prekršenje ovoga propisa ili pobjegloj djeci daju zakloništa, a da o tome odmah ne obavijeste oblast.

2. Koji uzrade protiv ove odredbe, kazne se globom do 400 K, a u slučaju neutjerivosti zatvorom od 1 dana za svakih 10 kruna.

3. Upozoruje se s nova na zabranu §-a 471. k. z., po kojoj se svatko sudbeno kazni, koji od nedorasla djeteta što kupi, zamjeni ili pod zalog uzme, pak će se u buduće prekršenje ove odredbe bezobzirno pri-vesti kaznenom progonu.

4. Poslovni svijet se s uputom na zakonske posljedice ozbiljno opominje, da nedorasloj djeci ne prodaje robe, napose igračaka, slatkiša, cigareta ni sličnih stvari, ako je sumnjivo, od kuda djeci novac za to.

Naredbom austrijskoga ministarstva unutarnjih posala od 20. siječnja 1916. dr. z. I. br. 19. uređeno je javno sabiranje u ratno-dobrotvorne svrhe.

Javno sabiranje, produkcija, predstava ili zabava, javna predavanja ili raspačavanje predmeta u ratno-dobrotvorne svrhe smije se preduzeti samo nakon oblasne dozvole (§ 1.).

§ 2. normira oblasti, koje su nadležne da dadu tu dozvolu, a § 3. ustanovljuje, što sve mora da sadržaje molba za dozvolu.

Po §-u 4. smije se dozvola izdati samo onda, ako postoji dovoljna potreba i javni interes glede te priredbe, ako nema prigovora pouzdanosti molitelja, i ako će ratna dobrotvorna svrha od toga imati odgovarajuću korist.

U §-u 5. se ustanovljuje, da se dozvola smije redovno izdati samo uz priuzdržaj opoziva na izvjesno vrijeme, a raspačavanje predmeta da se ima ograničiti na izvjesni broj tih predmeta. Ova se dozvola može učiniti odvisnom od položenja jamčevine ili od ispunjenja drugih uvjeta. Oblast može jamčevinu upotrebiti za pokriće onoga iznosa, koji bi imao unići iz priredbe za ratnu pripomoćnu svrhu. Dozvola za sabiranje ili za raspačavanje predmeta ima se obnarodovati u službenom listu.

Prema §-u 6. dužan je svatko,, koji poduzme što god od onoga, što je navedeno u §-u 1. političkoj odnosno redarstvenoj oblasti na njezin zahtjev dati tražene podatke i dokazala. Ova je oblast također ovlaštena u svako doba preduzeti pregledavanje posla i prostorija.

~~Po §-u 8. ovlaštena je oblast zaplijeniti u korist ratne pripomoći sav novac, što se dobije od poduzeća navedena u §-u 1., za koje nije izhodjena dozvola nadležne oblasti.~~

~~Po §-u 9. kazni se globom od 50—5000 kruna ili zatvorom od 3 dana do 3 mjeseca svatko, tko uzradi protiv odredaba ove naredbe.~~

Od istoga pisca izašlo je:

- Cecar Beccaria: **O zločinima i kaznama.** Prevod. Zagreb 1889.
- Nužna obrana.** Zagreb 1889. — Drugo izdanje. Zagreb 1910.
- Kazneno pravo.** Učbenik priudešen po dr. K. Janki. Prvo izdanje. Zagreb 1893. Drugo popravljeno izdanje. Zagreb 1902. Treće popravljeno izdanje. Zagreb 1905. — Četvrto popravljeno izdanje. Zagreb 1908. — Peto popravljeno izdanje. Zagreb 1913.
- Medjunarodna kriminalistička udruga.** Predavanje. Zagreb 1895.
- Tumač građanskomu parbenomu postupniku.** Uz sudjelovanje dr. J. Šilovića napisao A. Rušnov. Zagreb 1894.
- Gesetzgebung und Literatur Kroatiens.** Posebni otisci iz »Jahrbuch der internationalen Vereinigung für vergleichende Rechtswissenschaft und Volkswirtschaftslehre« 1896., 1897., 1898. i 1904., 1910.
- Gesetzgebung und Literatur des Strafrechts in Kroatien.** Posebni otisak iz »Mitteilungen der Internationalen kriminalistischen Vereinigung« 1897.
- Sloboda volje i kazneno pravo.** Govor držan pri instalaciji rektorom hrvatskog sveučilišta 19. listopada 1898. Zagreb 1898. Drugo izdanje. Zagreb 1912.
- Kazneni postupnik.** Drugo izdanje zakona i naredaba te rješidaba kr. stola sedmorice i vrhovnog suda u Beču. Hrvatski zakoni XII. Zagreb 1898. Treće izdanje. Zagreb 1909.
- Zapuštena i zločinačka mladež.** Zagreb 1900.
- Kazneni zakon.** Drugo izdanje zakona i naredaba te rješidaba kr. stola sedmorice i vrhovnog suda u Beču. Hrvatski zakoni XV. Zagreb 1901. Treće izdanje. Zagreb 1908.
- Zwangserziehung Minderjähriger in Kroatien.** Posebni otisak iz »Mitteilungen der Internationalen kriminalistischen Vereinigung« godine 1902.
- Ruski preventivni i kazneni zavodi.** Zagreb 1902.

Deveti opći kongres međunarodne kriminalističke udruge.
Zagreb 1904.

Deseti opći kongres međunarodne kriminalističke udruge.
Zagreb 1907.

Čedomorstvo. Predavanje. Zagreb 1907.

Kaznena odgovornost učitelja. Predavanje. Zagreb 1908.

Tiskovni zakoni. Zagreb 1908.

Za koje posljedice svoga djela odgovara ozleditelj. Predavanje. Zagreb 1909.

Studije o reformi hrvatskoga kaznenoga zakona. I. Uvjetna osuda. Zagreb 1910.

Liga za zaštitu zapuštene djece. Predavanje. Zagreb 1911.

Privatni delikti po bosanskoj noveli. Zagreb 1911.

O razvoju krivnje u hrvatskom kaznenom pravu. Zagreb 1912.

Pogibeljan zločinac. — Medjunarodno uredjenje izručbe zločinaca. (Jedanaesti kongres međunarodne kriminalističke udruge). Zagreb 1912.

Uzroci zločina. ^(Pučko sveučilišno predavanje.) Izdanje Matice Hrvatske. Zagreb 1913.

Die bedingte Verurteilung in Kroatien. Posebni otisak iz »Festband anlässlich des 25 jährigen Bestehens der Internationalen Kriminalistischen Vereinigung«. Berlin 1914.

Društvena obrana protiv pogibeljnih zločinaca. — Reforma nauke o pomoćnim znanostima kaz. prava. (Dvanaesti kongres međunarodne kriminalističke udruge.) Zagreb 1915.

Karitativni rad za vrijeme rata. Pučko sveučilišno predavanje. Zagreb 1915.

Socijalna skrb za djecu. Pučko sveučilišno predavanje. Zagreb 1915.

Pokušaj u hrvatskom kaznenom pravu. Zagreb 1916.

Skrb za porodice vojnika palih u ratu. Pučko sveučilišno predavanje. Zagreb 1916.

Zaštita ratne siročadi u Ugarskoj i Austriji. Zagreb 1916.

Socijalna skrb za porodice i siročad hrvatskih ratnika. Predavanje. Zagreb 1916.

